

Og med hvilken risikoeksponering?

Pensjonskassekonferansen 2024

**Hva er de største
risikofaktorene?**

Utvikling top 5 risikobekymringer siden 2011

Syn fra 1500 eksperter

■ Economic
 ■ Environmental
 ■ Geopolitical
 ■ Societal
 ■ Technological

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Fiscal crises	Systematic financial failure	Systematic financial failure	Fiscal crises	Water crises	Weak climate change response	WMDs	WMDs	WMDs	Climate change mitigation and adaption failure	Infectious diseases	Climate action failure	Cost-of-living crisis	Misinformation and disinformation
2	Climate change	Water supply crises	Water supply crises	Climate change	Infectious diseases	WMDs	Extreme weather	Extreme weather	Climate change mitigation and adaption failure	WMDs	Climate action failure	Extreme weather events	Natural disasters and extreme weather events	Extreme weather events
3	Geopolitical conflict	Food crises	Fiscal imbalances	Water crises	WMDs	Water crises	Natural catastrophes	Natural catastrophes	Extreme weather	Biodiversity loss	WMDs	Biodiversity loss and ecosystem collapse	Geoeconomic confrontation	Societal polarization
4	Asset price collapse	Fiscal imbalances	WMDs	Unemployment/ under-employment	Interstate conflict	Involuntary migration	Water crises	Climate change adaption failure	Water crises	Extreme weather	Biodiversity loss	Erosion of social cohesion	Failure to mitigate climate change	Cyber insecurity
5	Extreme energy price volatility	Volatility in energy and agri-cultural prices	Weak climate change response	Critical ICT systems breakdown	Weak climate change response	Energy price shock	Weak climate change response	Water crises	Natural catastrophes	Water crises	Natural resource crises	Employment and livelihood crises	Erosion of social cohesion and societal polarization	Interstate armed conflict

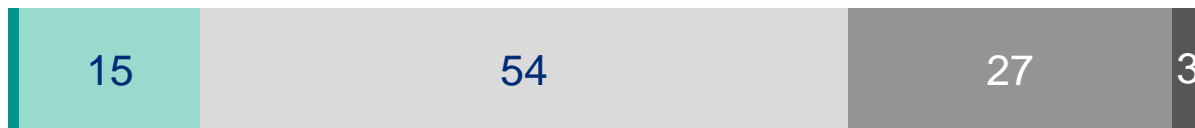
Sources: World Economic Forum, *Global Risks Report 2022, 2023, and 2024*

Note: 1. Over the years, the report has adjusted the list of global risks and moved risks between categories.

Risikoutsikter for verden

Hvilke av de følgende karakteriserer ditt syn på verden over følgende tidsperioder?

Om 2 år

Om 10 år

- Rolig**
Ubetydelig risiko for globale katastrofer
- Stabil**
Isolerte forstyrrelser, lav risiko for globale katastrofer
- Ustabil**
Noe ustabilitet, moderat risiko for globale katastrofer
- Turbulent**
Omveltninger og økt risiko for globale katastrofer
- Stormfullt**
Globale katastrofale farer truer

Note: WEF Global Risks Perception Survey 2023
Source: World Economic Forum; Marsh McLennan analysis

Top 5 risikobekymringer per region

Undersøkelse blant 11.000 bedriftsledere

- Economic
- Environmental
- Geopolitical
- Societal
- Technological

	1	2	3	4	5
North America	Economic downturn	Infectious diseases Inflation	Extreme weather events	Energy supply shortage	Labor and/or talent shortage
Latin America and the Caribbean	Economic downturn	Erosion of social cohesion and wellbeing	Inflation	Public debt	Inequality (wealth, income)
Europe	Economic downturn	Labor and/or talent shortage	Inflation	Energy supply shortage	Erosion of social cohesion and wellbeing
Middle East and North Africa	Economic downturn	Inflation	Unemployment	Infectious diseases	Labor and/or talent shortage
Sub-Saharan Africa	Economic downturn	Unemployment	Inflation	Energy supply shortage	Inequality (wealth, income)
Central Asia	Economic downturn	Inflation	Interstate armed conflict	Energy supply shortage	Involuntary migration Labor and/or talent shortage
East Asia	Economic downturn	Labor and/or talent shortage	Inflation	Infectious diseases	Geoeconomic confrontation
South Asia	Economic downturn	Inflation	Inequality (wealth, income) Labor and/or talent shortage	Unemployment	Extreme weather events
South-East Asia	Economic downturn	Inflation	Labor and/or talent shortage	Infectious diseases	Energy supply shortage
Oceania	Economic downturn	Inflation	Extreme weather events	Energy supply shortage	Household debt

Note: WEF Executive Opinion Survey 2023
Source: World Economic Forum; Marsh McLennan analysis

Risiko for norske pensjonskasser

EIOPA definerer 11 typer risiko for pensjonskasser

Solvenskapitalkrav

Tapspotensial med 99,5% sannsynlighetskrav

Marked

Forsikring

Likviditet

Motpart

Konsentrasjon

Operasjonell

Strategi

ESG

Regulatorisk

Kostnad

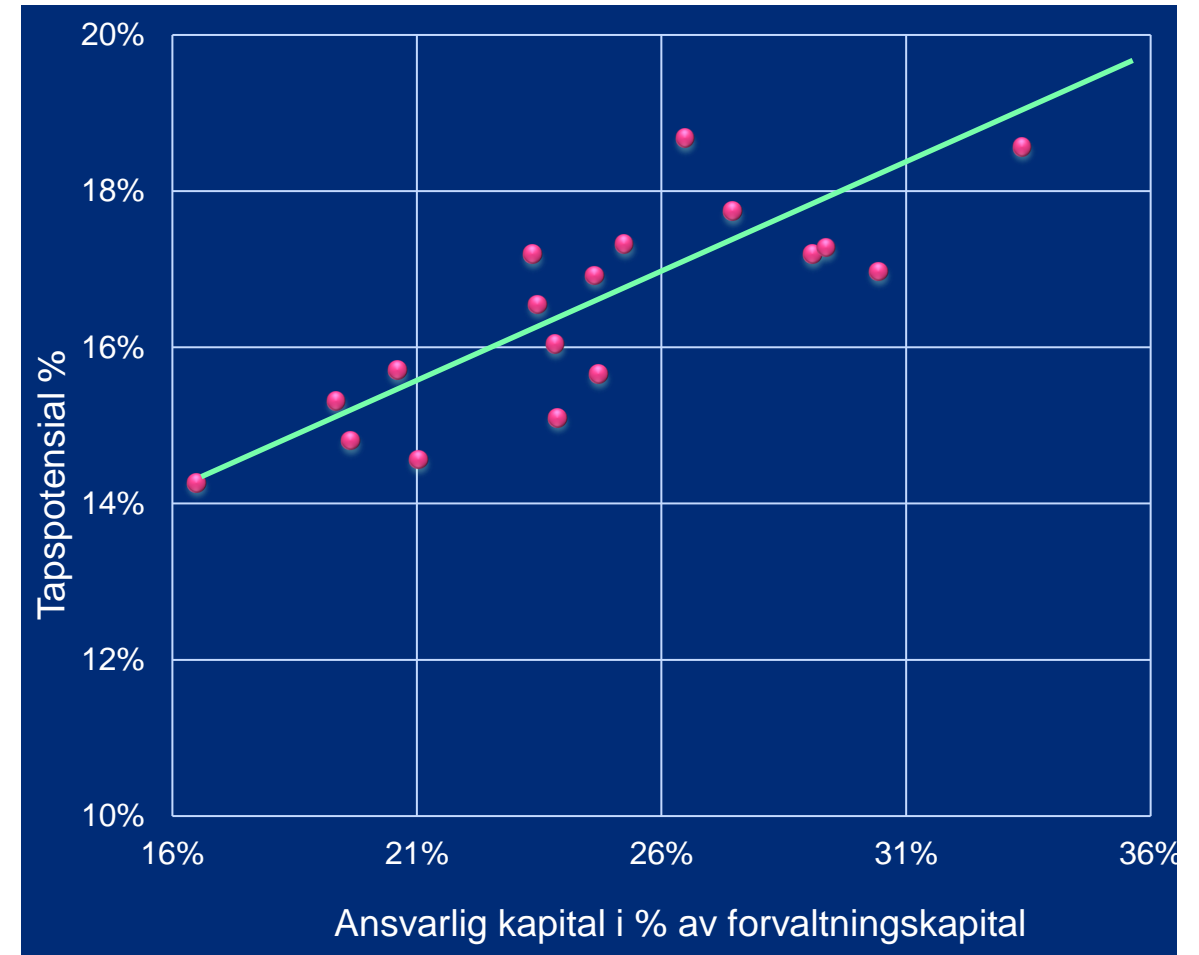

Annet

Egenvurdering av risiko

Risikotagning for kommunale pensjonskasser

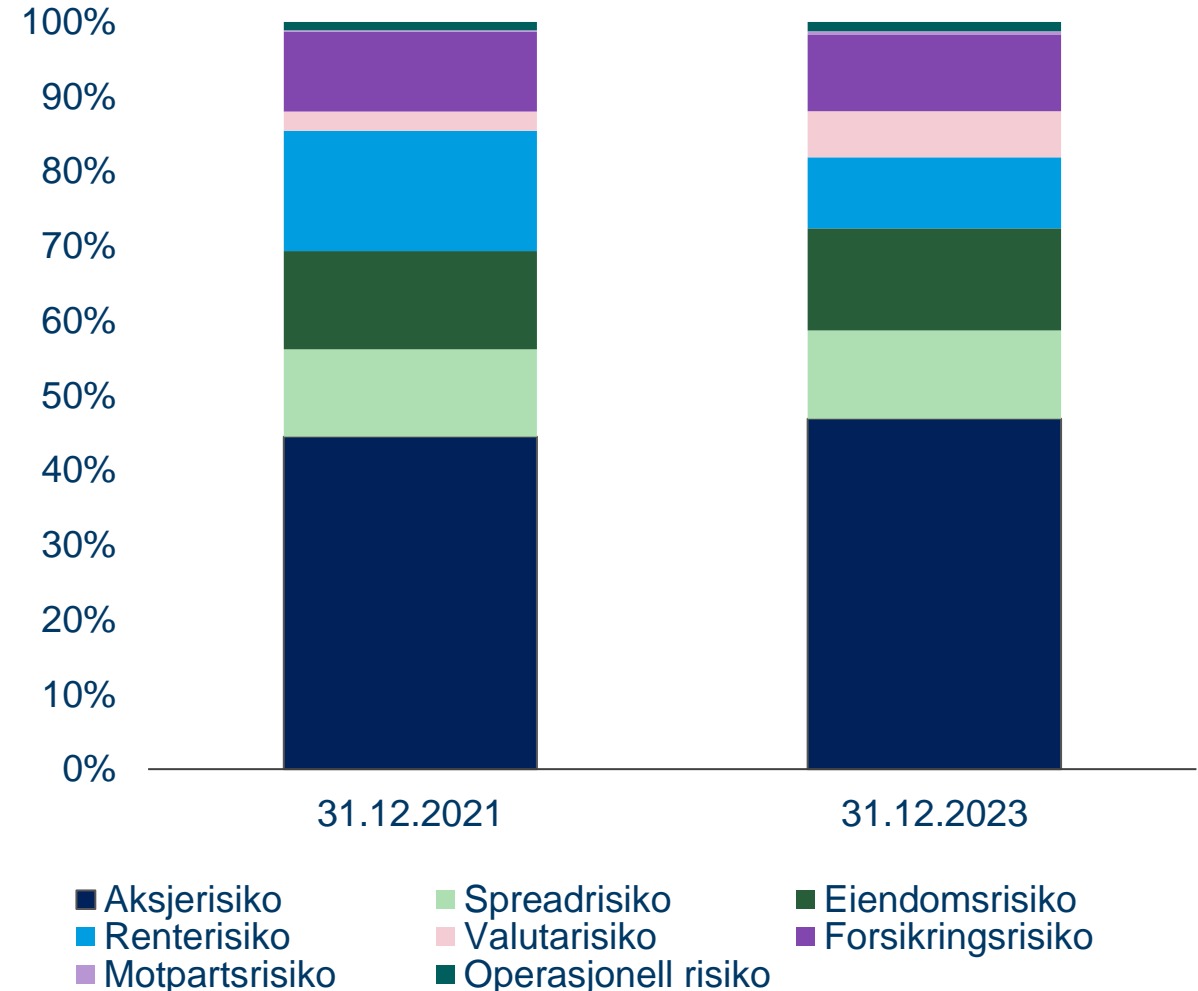
- Tapspotensialet er i gjennomsnitt ca. 16%
- Ansvarlig kapital er i snitt ca. 26%
  - Utgjør 160% av tapspotensialet
- Tilgjengelig bufferkapital forklarer meste-
parten av forskjellen mellom kassene

Risikosammensetning for en typisk pensjonskasse

- Aksjer utgjør nær 50% av total risiko
- Aksjer, spread og eiendom som er høyt korrelert utgjør ca. 75% av total risiko
- Renterisiko har blitt halvert siden 2021 pga. økt rentenivå
  - Endret fra renterisiko på forpliktelsen til renterisiko på investeringene

Erfaring siste markedskriser

- Aksjemarkedet kan falle typisk 50%, men har gjeninnhentet seg i løpet av 4 år
- Dollar har styrket seg typisk med ca. 10-20% når aksjemarkedet faller kraftig
- Historisk har renten falt med ca. 1%-poeng ved store aksjefall, men 2022 var ett unntak
  - Svakere resultat sammenlignet med finanskrisen

Risikofaktor	Inflasjon (2022)	Covid (2020)	Finans (2008)	Dotcom (2001)
Aksjer	-24,5 %	-33,8 %	-55,3 %	-47,4 %
Statsrente	+2,0 %	-1,0 %	-0,8 %	-1,0 %
Spread (A)	+0,7 %	+1,5 %	+1,0 %	+0,2 %
Eiendom	-2 %	+2 %	-15 %	-5 %
USD/NOK	+11 %	+25 %	+31 %	-20 %
Tid fall	0,8 år	0,1 år	1,4 år	2,1 år
Innhenting	1,9 år	0,5 år	3,1 år	4,1 år
Avkastning kassene	-5,2 %	+6,7 % -7,0% (Q1)	-3,5 %	N/A

S&P 500 used as proxy for market.

Risikoutvikling

3

Mercers syn på risikoutvikling og strukturelle endringer

5 år og utover – og deres innvirkning

Regimeskifter

Fragmentering og ubalanse

- Geopolitisk risiko øker
- Større forskjeller mellom vinnere og tapere
- Raskere markedsbevegelser

Konsekvens

Økt volatilitet og behov for å respondere raskere på risiko og markedsmuligheter som oppstår

Super-sykluser

Inflasjonsbevegelser

- Inflasjonspresset har avtatt, men vi er mer sårbare for nye inflasjonsbølger
- Mulighet for sykler med høye gjeldsnivåer.

Konsekvens

Negativ aksje/rente korrelasjon kan ikke antas over tid.

Megatrend

Transformasjon

- Energiomstilling
- Dekarbonisering
- Biodiversifisering

Konsekvens

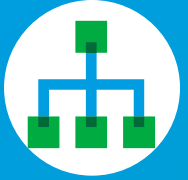
Transisjon og fysisk risiko vil oppstå, men gi mange investeringsmuligheter.

Økende tidshorisont

Hva bør pensjonskassen gjøre

Ha god oversikt over din risikoeksponering

Vær godt diversifisert

Ha et godt operasjonelt rammeverk for å kunne reagere raskt på trusler og muligheter

